

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ

© 2014 ЧУХРАЄВА Н. М.

УДК 330.341.1:664

Чухраєва Н. М. Інноваційний розвиток підприємства та забезпечення його ефективності та стійкості

Основою ефективного розвитку, який є стабільним протягом тривалого часу, є інновації. Саме інноваційний розвиток є сутнісною основою динамічної стійкості та ефективності підприємства. Методологічні області вирішення завдань забезпечення сталості та ефективності розвитку на основі інновацій взаємно перетинаються, конкретизуючи сферу здійснюваного дослідження. У статті запропоновано трансформовану формальну структуру моделі сталого розвитку, встановлено взаємозв'язок між стійкістю та ефективністю інноваційного розвитку підприємств України, розглянуто і систематизовано концепції оцінювання ефективності розвитку підприємств. Узагальнено основні показники для вимірювання сталості розвитку харчових підприємств і обґрунтовано методика оцінювання сталості інноваційного розвитку підприємств на основі матричного методу. Зроблено висновок щодо інновацій як основи розвитку підприємств, які спочатку порушують економічну рівновагу, а потім, під впливом процесів економічної конкуренції, відновлюють стійкість на якісно новому рівні. При переході до нового стану підприємства-інноватори будуть отримувати більш високі економічні результати, які, по мірі впровадження даних інновацій іншими підприємствами, будуть мати тенденцію до зниження. Тобто забезпечення стійкості та ефективності актуалізує перманентність інноваційних процесів, які, у свою чергу, є джерелом розвитку підприємства.

Ключові слова: сталий розвиток, ефективність, інновації, інноваційний розвиток, статична стійкість, динамічна стійкість.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул:** 1. **Бібл.:** 20.

Чухраєва Наталія Миколаївна – здобувач, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)
E-mail: nataliya_nch@mail.ru

УДК 330.341.1:664

Чухраєва Н. М. Инновационное развитие предприятия и обеспечение его эффективности и устойчивости

Основой эффективного развития, которое является стабильным в течение длительного времени являются инновации. Именно инновационное развитие является сущностной основой динамической устойчивости и эффективности предприятия. Методологические области решения задач обеспечения устойчивости и эффективности развития на основе инноваций взаимно пересекаются, конкретизируя область осуществляемого исследования. В статье предложена трансформированная формальная структура модели устойчивого развития, установлена взаимосвязь между устойчивостью и эффективностью инновационного развития предприятий Украины, рассмотрены и систематизированы концепции оценки эффективности развития предприятий. Обобщены основные показатели для измерения устойчивости развития пищевых предприятий и обоснована методика оценки устойчивости инновационного развития предприятий на основе матричного метода. Сделан вывод об инновациях как основы развития предприятий, которые изначально нарушают экономическое равновесие, а затем, под влиянием процессов экономической конкуренции, восстанавливают устойчивость на качественно новом уровне. При переходе к новому состоянию предприятия-инноваторы будут получать более высокие экономические результаты, которые, по мере внедрения данных инноваций другими предприятиями, будут иметь тенденцию к снижению. То есть, обеспечение устойчивости и эффективности актуализирует перманентность инновационных процессов, которые, в свою очередь, являются источником развития предприятия.

Ключевые слова: устойчивое развитие, эффективность, инновации, инновационное развитие, статическая устойчивость, динамическая устойчивость.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Формул:** 1. **Библ.:** 20.

Чухраєва Наталія Миколаївна – соискатель, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)
E-mail: nataliya_nch@mail.ru

UDC 330.341.1:664

Chukhrayeva Nataliya M. Innovative Development of an Enterprise and Ensuring its Efficiency and Sustainability

Basis for effective development, which is stable for a long time, is innovation. The innovative development is the essential basis of the stability and efficiency of the enterprise. Methodological region of task solution of sustainability and efficiency of development based on innovation intersect overlap, specifying areas of ongoing research. The paper proposes a formal structure of transformed model of sustainable development, the interrelation between the stability and efficiency of innovative development of Ukraine, the assessment concepts the effectiveness of enterprise development were considered and systematized. The key indicators for measuring the sustainability of food businesses were generalized and the method of estimating the stability of innovative enterprise development based on the matrix method was proved. It was concluded on innovation as the foundation of enterprise development, which initially violates the economic equilibrium, and then, under the influence of the processes of economic competition, restores stability to a new level. In the transition to a new state enterprise innovators will receive better economic results, which will tend to decline as the other companies introduce these innovations. That is, sustainability and efficiency update the permanence of innovative processes, which, in turn, are a source of enterprise development.

Key words: sustainability, efficiency, innovation, innovative development, static stability, dynamic stability.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 20.

Chukhrayeva Nataliya M. – Applicant, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)
E-mail: nataliya_nch@mail.ru

Економічне зростання національної економічної системи значною мірою визначається рівнем інноваційного розвитку підприємницьких структур, їх прагненнями, зусиллями і здатністю використовувати у своїй діяльності новітні технології, творчо підходити до

визначення способів задоволення потреб споживачів, на основі чого вдосконалювати та оновлювати продукцію, отримуючи більші доходи і змінюючи свої ринкові позиції.

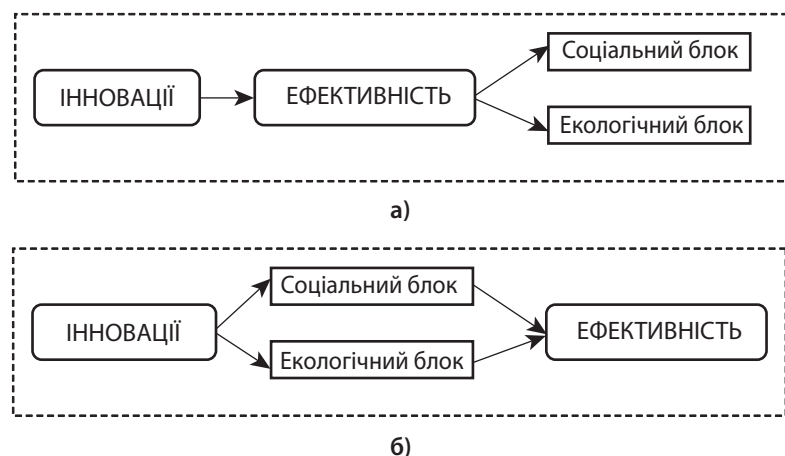
У сучасній економічній літературі проблематику інноваційного розвитку розглядають у безперервному

взаємозв'язку зі сталим розвитком підприємства [1, 2]. Сталість є багатограним поняттям та атрибутивною характеристикою підприємства як складної соціально-економічної системи в процесах функціонування та розвитку, яке втілює у собі причинно-наслідкові відносини в його діяльності. Узагальнюючи визначення сталості, що наведені у сучасній економічній літературі [3], під сталим розвитком в подальшому ми будемо розуміти здатність до збереження цілісності системи протягом багатьох циклів функціонування, тобто збереження заданих параметрів або їх вдосконалення з урахуванням зовнішніх впливів і досягнення поставлених цілей.

Мета статті – встановити взаємозв'язок між сталістю та ефективністю інноваційного розвитку підприємств, обґрунтувати методіку оцінювання сталості інноваційного розвитку підприємств.

Дослідження сталого розвитку підприємства як моделі руху вперед науковці здійснюють у трьох аспектах (екологічному, економічному та соціальному). При цьому в літературі чітко виокремлюються дві точки зору на дану проблему. Відповідно до першої сталій розвиток вважається новою концепцією розвитку підприємства, і акцент зроблено на економічній складовій, суть якої полягає у здатності підприємства уникати кризових ситуацій, нейтралізувати ризики та стабільно отримувати високі економічні результати. Друга точка зору розглядає сутність сталого розвитку підприємства безпосередньо у взаємозв'язку з позицією концепції сталого розвитку, де упор зроблено на екологічну складову. Формальна структура моделі сталого розвитку в науковій літературі представлена в такому вигляді (рис. 1а).

На нашу думку, таке розмежування сьогодні втрачає сенс у зв'язку з тим, що відповідно до результуючих положень сучасних управлінських концепцій забезпечення економічних результатів та ефективності діяльності підприємства може бути досягнуто за умови задоволення інтересів усіх зацікавлених осіб бізнесу (рис. 1б). Тобто, питання дотримання екологічних вимог і забезпечення соціальної відповідальності бізнесу стають не менш значущими для підприємства, ніж задоволення його фінансових інтересів. Відповідно проблематика забезпечення економічної сталості розвитку підприємства значно розширює функціональні межі дослідження.

а) – класична формальна структура моделі сталого розвитку підприємства [2, с. 134];
 б) – трансформована формальна структура моделі сталого розвитку підприємства [сформовано автором].

Рис. 1. Формальна структура моделі сталого розвитку підприємства

Підприємства, що функціонують в умовах постійних впливів факторів ризику, не можуть постійно перебувати в стані статичної сталості. Ефективна діяльність в умовах динамічного середовища припускає облік, аналіз, тимчасове і просторове узгодження постійно виникаючих дисбалансів. Це забезпечується за рахунок структурних, інформаційних і функціональних змін. Сукупність змін, що дозволяє досягати якісних і кількісних цілей більш високого порядку, є розвитком. Взаємозв'язок сталості та ефективності можна пояснити таким чином. Сталий стан підприємства завжди носить відносний характер, оскільки сталість знаходиться у діалектичній єдності з категорією мінливості, яка є первісною по відношенню до неї. Якщо у зовнішній формі будь-якого процесу домінує момент сталості, то у внутрішньому змісті процесів та їх сутнісних аспектах переважає нестійкий та не рівноважний стан, який полягає у такому [4]:

- ✦ невідповідність ринкових потреб і продуктів для їх задоволення;
- ✦ невідповідність між вартістю ресурсів, які задіяні у виробничому процесі, з вартістю їх відтворення;
- ✦ дисбаланс наявних ресурсів і потреби в них;
- ✦ дисбаланс між рівнем розвитку елементів і придбанням ними нових якостей;
- ✦ дисбаланс у значеннях економічної ефективності.

Відзначимо, що основою ефективного розвитку, який є стабільним протягом тривалого часу, є інновації. Саме інноваційний розвиток є сутнісною основою динамічної сталості та ефективності підприємства. Таким чином, методологічні області вирішення завдань забезпечення сталості розвитку, ефективності розвитку на основі інновацій взаємно перетинаються, конкретизуючи область здійснюваного дослідження. Взаємозв'язок і взаємозалежність категорій «ефективність розвитку», «сталість розвитку» і «інновації» існують на різних аналітичних рівнях, що зумовлює доцільність їх розгляду в єдиному контексті – для моделювання забезпечення ефективності та сталості інноваційного розвитку в довгостроковому періоді. Це визначає актуальність розробки моделі інноваційного розвитку, що дозволить успішно реалізовувати стратегії та створити можливості ефективного функціонування підприємству на

основі забезпечення його ефективності та сталості. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що інноваційний розвиток є основою сталості підприємств у довгостроковій перспективі, а практичні інструменти його забезпечення мають базуватися на принципах і методах системного, синергетичного та динамічного підходів.

Забезпечення стійкості підприємства за умови його інноваційного розвитку базується на моделюванні змін його стану при реалізації інноваційних проєктів, що характеризуються підвищенням рівнем ризику, підтримкою оптимальних значень рівнів стійкості, при яких пов'язані з їх забезпеченням витрати будуть гарантувати виправданий рівень ефективності в термінах критерію вибору відповідного господарського рішення. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне дослідити підходи та методи аналізу стійкості для обґрунтування вибору таких,

що відповідають потребам забезпечення інноваційного розвитку харчових підприємств.

Успішна реалізація інноваційних проектів, що характеризуються високим рівнем ефективності, забезпечують динамічну сталість підприємств на основі формування конкурентних переваг. Формування моделі інноваційного розвитку пов'язана з перспективним аналізом того, як змінюються часткові та інтегральні показники підприємства як системи, чи збереже воно свою цілісність та якісну однорідність за умови реалізації інноваційних проектів. Тобто виникає необхідність оцінювання ефективності інноваційного розвитку та його сталості, які складно піддаються сумісній оптимізації.

Аналіз методичних підходів до оцінювання рівня економічної сталості підприємства [5, 6] дозволяє говорити про те, що в його основу покладено комплексний динамічний підхід і передбачає розрахунок інтегрального показника. Загальна логіка визначення інтегрального показника сталості базується на врахуванні таких аспектів: управлінського, фінансового, виробничого, соціального, екологічного, сталості ділової активності, сталості рентабельності, тощо. Розрахунок коефіцієнта економічної сталості ($K_{e.c.}$) у загальному вигляді:

$$K_{e.c.} = \sqrt[n]{(K_1 \cdot w_1) \cdot (K_2 \cdot w_2) \cdot \dots \cdot (K_n \cdot w_n)}, \quad (1)$$

де $K_1, K_2, \dots, K_n$ – синтетичні коефіцієнти рівнів сталості від 1 до n ;

$w_1, w_2, \dots, w_n$ – вагові коефіцієнти, що визначаються експертним шляхом.

Синтетичні коефіцієнти рівнів сталості формуються на основі показників, які характеризують відповідний аспект діяльності підприємства. Аналіз набору показників, які включаються для визначення різних видів сталості, показав, що в усіх описаних у науковій літературі методичних підходах використовують абсолютні показники результативного типу; відносні, що характеризують ефективність діяльності; динамічні, що відображають кількісні аспекти зростання. Майже всі науковці [7] дотримуються точки зору щодо доцільності формалізації якісних характеристик відповідних рівнів сталості, однак механізм і методи врахування таких параметрів оцінки залишаються малодослідженими.

Результати оцінювання сталості підприємства мають стати основою для вибору інноваційної стратегії, визначення форми її реалізації та формування відповідних інвестиційних програм. Для цього необхідною є нова або вдосконалена система критеріїв і показників, що характеризують стійкість та ефективність розвитку на основі інновацій.

Оскільки завданням даної статті є питання забезпечення сталості та ефективності інноваційного розвитку підприємств, то з метою здійснення його моделювання вважаємо за доцільне зупинитися на авторській позиції щодо ефективності. Ефективність – узагальнююча якісна категорія успішності функціонування підприємства, визначальною характеристикою якої є економічні результати як сукупність індикаторів стану та динаміки розвитку підприємства (дієвості, економічності, продуктивності та прибутковості). Проблема визначення ефективності розвитку підприємства відноситься до напрямків наукових досліджень, які досить широко висвітлені у працях вчених-економістів, накопичений значний досвід у методології її оцінювання. Незважаючи на те, що основним стимулом інновацій в науковій літературі визначають зростання при-

бутковості, емпіричні дослідження не встановили однозначного взаємозв'язку між інноваціями та прибутковістю діяльності [8, 9]. Однак більшість емпіричних результатів [10, 11, 12, 13] підтверджують наявність кореляції між позицією ринку нового продукту з отриманням тимчасової монопольної влади (підтвердження теорії інновацій Й. Шумпетера). При цьому форми такої тимчасової переваги можуть бути у вигляді зростання ринкової частки або монопольного прибутку за рахунок зниження цінової чутливості споживачів.

Оцінювання ефективності інноваційного розвитку харчових підприємств може здійснюватися на основі застосування таких концепцій: цільової, системної, «балансу інтересів», функціональної, композиційної. Враховуючи їх переваги, недоліки та можливості врахування забезпечення сталості розвитку вважаємо за доцільне більш детально зупинитися на концепції «балансу інтересів». Дана концепція перетворює недоліки цільової та системної на переваги, базуючись на твердженні про спрямованість підприємства на задоволення очікувань, сподівань та потреб усіх зацікавлених осіб, а ефективність розвитку характеризує рівень досягнення балансу інтересів стейкхолдерів. Оцінювання ефективності інноваційного розвитку з позицій зацікавлених осіб не суперечить змісту категорії «ефективність», оскільки:

- ✦ є носієм цільової концепції ефективності, внаслідок того, що кожна зі сторін намагається досягти визначеної мети;
- ✦ дозволяє врахувати співвідношення цілей і засобів їх досягнення;
- ✦ дозволяє визначити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства порівняно з конкурентами, а менеджменту – оцінити ефективність розподілу та використання ресурсів.

Ефективність – якісна категорія, пов'язана з інтенсивністю розвитку підприємства (динамічною якісною категорією) і відображає глибини процеси, що відбуваються в усіх елементах системи господарювання [14, с. 234]. Проте ефективність є величиною суб'єктивною і залежить не тільки від економічних результатів, але і від корисності для суб'єктів оцінки. Тому її оцінювання представляється логічним з точки зору зацікавлених осіб. З практичної точки зору доцільним є обґрунтоване визначення складу зацікавлених осіб, співвідношення їх інтересів та оцінювання взаємного впливу. З позицій забезпечення сталості розвитку нехтування будь-якою зацікавленою стороною є проявом «...виняткової недалекоглядності та наївності» [15]. Водночас, відповідно до визначення Р. Фрімена (*R. E. Freeman*), кількість зацікавлених осіб є близькою до нескінченної [16], що з практичної точки зору зумовлює обмеження цієї групи до кількості, чиї інтереси не врахувати неможливо.

Для харчових підприємств специфічне коло основних стейкхолдерів (власники, менеджери, інвестори та кредиторів, споживачі) варто доповнити категорією торговельних організацій, через які безпосередньо здійснюється реалізація продукції. Спираючись на те, що торгівля виконує посередницькі операції в процесі обміну та реалізації продуктів харчування кінцевому споживачеві, підприємства роздрібної торгівлі стають зацікавленими в рівні якості продукції, упаковки, рівня розвиненості торгової марки та лояльності клієнтів до неї і т. ін. Забезпечення інтересів зацікавлених осіб безпосередньо забезпечує окремі види ста-

лості, які для харчових підприємств є такими: виробнича, ринкова, фінансова. Кожний вид сталості формує група показників, яка визначається відповідно до потреб оцінювання, наявності інформаційної бази, специфіки промислової діяльності, тощо. Для харчових підприємств сформована система показників, що характеризує рівень виробничої, ринкової та фінансової сталості (рис. 2).

Для практичного оцінювання рівня забезпеченості інтересів основних зацікавлених осіб і відповідно рівня сталості підприємства можна використати матричний метод. У теорії економіки підприємства матриця – це аналітичний інструмент, який дозволяє розглядати значну кількість варіантів розвитку подій та здійснювати обґрунтування вибору за визначеним критерієм у рамках досягнення поставленої мети [17]. Узагальнюючи теоретичні напрацювання

та досвід практичного використання матричних методів у сфері стратегічного та фінансового менеджменту, можна визначити такі їх переваги використання:

- ✦ дозволяють швидко прорахувати багатоваріантні сценарії розвитку в контексті конкретної сфери аналізу [18];
- ✦ надають вичерпну аналітичну інформацію про хід реалізації відповідного процесу та дозволяють здійснювати своєчасні коригування [19];
- ✦ дозволяють здійснювати ефективні управлінські дії на базі застосування широкого спектра фінансових і нефінансових показників [20].

У сучасній економічній літературі представлені фінансові та стратегічні матриці, які дозволяють здійснювати ринкове позиціонування підприємств, оцінювання окре-

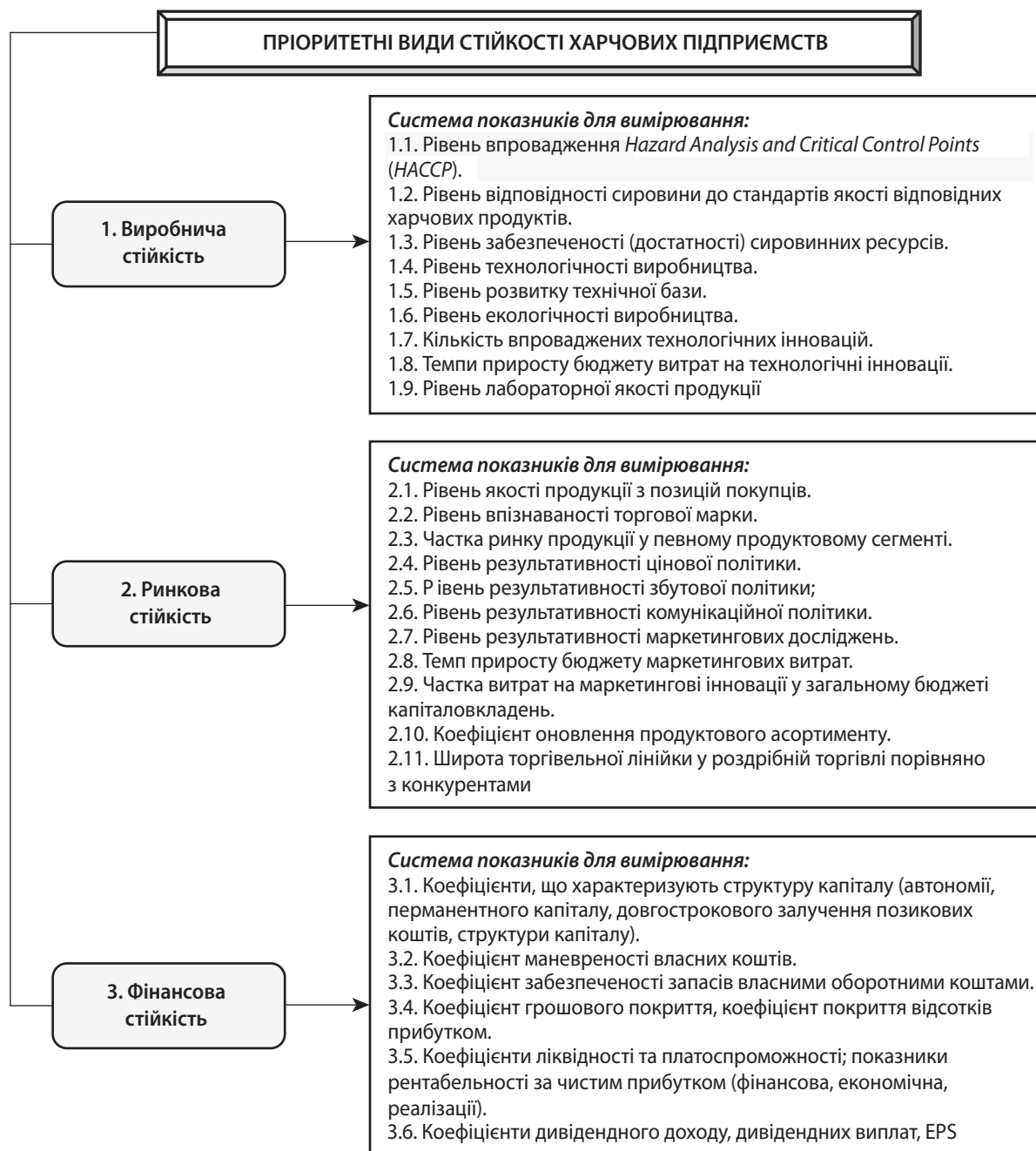

Рис. 2. Система показників для вимірювання сталості розвитку харчових підприємств

Джерело: сформовано автором.

мих аспектів фінансового стану, комплексний аналіз господарської діяльності. На основі узагальнення логік і технологій побудови аналітичних матриць визначимо основні параметри, яким вона має відповідати:

- ✦ оптимальність кількісного та якісного складу показників;
- ✦ релевантність та можливість інтерпретації обраної групи показників;
- ✦ можливість прийняття відповідних господарських та управлінських рішень на базі сформованої системи показників за умови зміни часового періоду або галузевої належності досліджуваного підприємства;
- ✦ мінімізація впливу деградації показників.

З метою ідентифікації визначених базових характеристик видів сталості сформуємо аналітичну матрицю за такою логікою. Координатами для систематизації показників можна визначити зацікавлених осіб (власники, менеджери, кредитори та інвестори, споживачі, торговельні організації) та окремі види стійкості. При цьому пропонується інструментарій систематизації є відкритим для можливого приєднання нових аспектів аналізу або розширення кількості суб'єктів. Можливий варіант аналітичної матриці для оцінювання стійкості та рівня задоволення інтересів зацікавлених осіб представлений у *табл. 1*. Аналогічно даній логіці можна сформувати аналітичну матрицю оцінювання рівня ефективності розвитку підприємств у процесах забезпечення інтересів зацікавлених осіб і збалансованості ефективності та сталості розвитку на основі інновацій.

стану підприємства-інноватори будуть отримувати більш високі економічні результати, які, по мірі впровадження даних інновацій іншими підприємствами, будуть мати тенденцію до зниження. Тобто забезпечення сталості та ефективності актуалізує перманентність інноваційних процесів, які, у свою чергу, є джерелом розвитку підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Кульбида В. В.** Определение устойчивости производства / В. В. Кульбида, Л. Г. Кульбида // Земледелие. – 1994. – № 1. – С. 41 – 42.
2. **Гумба Х. М.** Теоретические основы инновационного развития предприятий строительной отрасли : монография / Х. М. Гумба. – Москва : МГСУ, 2012. – 200 с.
3. **Козловський С. В.** Теоретико-методологічні підходи визначення стійкості економічних систем / С. В. Козловський, В. В. Семенов, Р. Ю. Шевчук // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – № 4 (70), том 2. – С. 106 – 110.
4. **Чистов Л. М.** Эффективное управление социально-экономическими системами / Л. М. Чистов. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1998. – 475 с.
5. **Анохин С. Н.** Основы экономической устойчивости промышленных предприятий в рыночной экономике / С. Н. Анохин / Саратовский гос. технический ун-т. – Саратов, 2000. – 44 с.
6. **Анохин С. Н.** Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях / С. Н. Анохин / Саратовский гос. технический ун-т. – Саратов, 2000. – 39 с.

Таблиця 1

Аналітична матриця оцінювання рівня стійкості розвитку харчових підприємств в процесах забезпечення інтересів зацікавлених осіб*

Вид сталості	Зацікавлені особи					
	Власники	Менеджери	Інвестори	Кредитори	Споживачі	Торговельні організації
1. Виробнича стійкість	1.9	1.1 – 1.9	1.9	–	1.1; 1.2; 1.9	1.9
2. Ринкова стійкість	2.1; 2.3	2.1 – 2.10	2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 2.6	–	2.4; 2.11	2.1; 2.2; 2.4; 2.6; 2.11
3. Фінансова стійкість	3.5; 3.6	3.1 – 3.5	3.1, 3.4; 3.5, 3.6	3.1, 3.2, 3.4, 3.5	–	–

* Показники проставлені відповідно до систематизації на рис. 2.

Практичне використання запропонованих аналітичних матриць має певні позитивні моменти: дозволяє охопити основний спектр відповідних рішень, які пов'язані із забезпеченням сталості в процесах забезпечення інтересів зацікавлених осіб підприємства. Це дозволить менеджерам, які діагностують визначений аспект, чітко описувати проблемні зони, що виникають у процесах розвитку, і розробляти обґрунтовані рішення для відповідних суб'єктів впливу; задовольняє інтереси основних груп користувачів та раціонально концентрується на інтересах менеджменту підприємства в процесах оцінювання стійкості та ефективності.

ВИСНОВКИ

Інновації, як основа розвитку підприємств, спочатку порушують економічну рівновагу, а потім, під впливом процесів економічної конкуренції, відбувається відновлення сталості на якісно новому рівні. При переході до нового

7. **Отченашенко О. А.** Методичні підходи до оцінювання економічної стійкості підприємства / О. А. Отченашенко // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 (58). – С. 89 – 92.
8. **Ляскова Е. А.** Стратегическое управление экономической устойчивостью фирмы: учебное пособие / Е. А. Ляскова. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 2008.
9. **Ляскова Е. А.** Анализ экономической устойчивости фирмы : учебное пособие / Е. А. Ляскова. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 2007.
10. **Olav Nes S.** Innovation, firm profitability and growth / Nes S. Olav, A. Leppdlahti. – STEP Project Group. – Oslo, 1997.
11. **Чулок А. А.** Анализ показателей эффективности инноваций на микро- и макроуровне / А. А. Чулок // Инновации. – 2004. – № 5 (72). – С. 27 – 35.
12. **Sandven T.** Innovation and economic performance at the enterprise level / T. Sandven. – STEP Project Group. – Oslo, 2000.
13. **Sandven T.** Typologies of Innovation in Small and Medium Sized Enterprises in Norway / T. Sandven. – STEP Project Group. – Oslo, 1996.

14. Гросул В. А. Концепція стейкхолдерів в системі оцінки ефективності функціонування підприємства // В. А. Гросул, Н. Е. Аванесова // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 2 (52). – С. 233 – 236.

15. Dearden J. Measuring profit center managers / J. Dearden // Harvard Business Review. – September – October 1987. – Vol. 65. – P. 84 – 88.

16. Freeman R. E. Strategic Management / R. E. Freeman // A Stakeholder Approach. – Boston : Pitman, 1984.

17. Andrejko L. Value-added assessment: a view from a practitioner / L. Andrejko // Journal of Educational and Behavioral Statistics. – 2004. – 29(1). – p. 7 – 9.

18. Бобышева А. З. Финансовые управленческие технологии : учебник / Бобышева А. З. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 492 с.

19. Дорофеев М. Л. Особенности применения матрицы финансовых стратегий Франсона и Романа в стратегическом финансовом анализе компании / М. Л. Дорофеев // Финансы и кредит. – № 23. – 2009. – С. 51 – 56.

20. Сорокин М. С разумом и эффективностью: матрица финансовых показателей / М. Сорокин // Финансовый директор. – 2006. – № 9. – С. 58 – 64.

REFERENCES

Anokhin, S. N. *Osnovy ekonomicheskoy ustoychivosti promyshlennykh predpriyatij v rynochnoy ekonomike* [Fundamentals of economic stability of industrial enterprises in the market economy]. Saratov: SGTU, 2000.

Anokhin, S. N. *Metodika modelirovaniia ekonomicheskoy ustoychivosti promyshlennykh predpriyatij v sovremennykh usloviakh* [Methods of modeling the economic stability of the industrial enterprises in modern conditions]. Saratov: SGTU, 2000.

Andrejko, L. "Value-added assessment: a view from a practitioner". *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, no. 29 (1) (2004): 7-9.

Bobysheva, A. Z. *Finansovye upravlencheskie tekhnologii* [Financial management techniques]. Moscow: INFRA-M, 2004.

Chulok, A. A. "Analiz pokazateley effektivnosti innovatsiy na mikro- i makrourovne" [Analysis of innovation performance at the micro and macro level]. *Innovatsii*, no. 5 (72) (2004): 27-35.

Chistov, L. M. *Effektivnoe upravlenie sotsialno-ekonomicheskimi sistemami* [Effective management of socio-economic systems]. St. Petersburg: Petropolis, 1998.

Dearden, J. "Measuring profit center managers". *Harvard Business Review*, vol. 65 (1987): 84-88.

Dorofeev, M. L. "Osobennosti primeneniia matritsy finansovykh strategiy Franshona i Romane v strategicheskom finansovom analize kompanii" [Features of the application of the matrix of financial strategies Roman and Franson strategic financial analysis of the company]. *Finansy i kredit*, no. 23 (2009): 51-56.

Freeman, R. E. "Strategic Management" In *A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman, 1984.

Gumba, Kh. M. *Teoreticheskie osnovy innovatsionnogo razvitiia predpriyatij stroitel'noy otrasli* [Theoretical Foundations of innovative development of the construction industry]. Moscow: MGSU, 2012.

Hrosul, V. A., and Avanesova, N. E. "Kontseptsiiia steikhold-eriv v systemi otsinky efektyvnosti funktsionuvannia pidpriemstva" [The concept of stakeholders in the system for evaluating the effectiveness of the enterprise]. *Visnyk ZhDTU*, no. 2 (52) (2010): 233-236.

Kulbida, V. V., and Kulbida, L. G. "Opredelenie ustoychivosti proizvodstva" [Definition of sustainable production]. *Zemledelie*, no. 1 (1994): 41-42.

Kozlovskiy, S. V., Semenenko, V. V., and Shevchuk, R. Yu. "Teoretiko-metodologichni pidkhody vyznachennia stiikosti ekonomichnykh system" [Theoretical and methodological approaches to

determine the stability of economic systems]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU*, vol. 2, no. 4 (70) (2012): 106-110.

Liaskovskaia, E. A. *Analiz ekonomicheskoy ustoychivosti firmy* [Analysis of the economic sustainability of the company]. Cheliabinsk: YuUrGU, 2007.

Liaskovskaia, E. A. *Strategicheskoe upravlenie ekonomicheskoy ustoychivostiu firmy* [Strategic management of the economic sustainability of the company]. Cheliabinsk: YuUrGU, 2008.

Olav, N. S., and Leppdlahti, A. *Innovation, firm profitability and growth*. Oslo: STEP Project Group, 1997.

Otchenashenko, O. A. "Metodychni pidkhody do otsiniuvannia ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva" [Methodological approaches to the evaluation of economic viability]. *Visnyk ZhDTU*, no. 4 (58) (2011): 89-92.

Sandven, T. *Innovation and economic performance at the enterprise level*. Oslo: STEP Project Group, 2000.

Sandven, T. *Typologies of Innovation in Small and Medium Sized Enterprises in Norway*. Oslo: STEP Project Group, 1996.

Sorokin, M. "S razumom i effektivnostiu: matritsa finansovykh pokazateley" [With intelligence and efficiency: the matrix of financial indicators]. *Finansovyy direktor*, no. 9 (2006): 58-64.

Науковий керівник – Швиданенко Г. О., кандидат економічних наук, професор, зав. кафедри економіки підприємства Київського економічного університету ім. Вадима Гетьмана